

pacis mee, in quo speravi, qui debebat panes meos, magnificavit super me supplantationem, » de quo item alibi Psalm. LV, 13 : « Quoniam si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utique : et si is qui oderat me super me magna locutus fuisset, abscondissem me forsitan ab eo. Tu vero homo unanims, dux meus, et notus meus, » etc. Prudenter sane monet Ecclesiasticus

cap. XXXVII, 9 : « A consiliario serva animam lo consiliario scito que sit illius necessitas (et ipse enim animo suo cogitabit) ne forte mittat sudem in terram et dicat tibi : Bona est via tua; et stat e contrario videre quid tibi veniat. » Ait primo generatim a consiliario servandam animam, non temere eicunquem arca pectoris esse aperienda, nec levitate juvenili prodandas esse animi voluntates aut committendas res suas, ne a quo presidium expectas periculum obveniat. Deinde subdit pulcherrimum monitum : « Prius scito que sit illius necessitas : » prius quam ullum in consilium adsciscas, quid velit et inueatur connoce, an res suas agere velit, et obtentu magne benevolentie et charitatis, gratie tantum aucupande et immoderate commodorum siti velificetur; an ardore cupiditatis invidieque, si potes introspice. « Et ipse enim animo suo cogitabit, » hoc est, forte hoc unum cupit, animo suo bonoque providere, et, ut apertius est in Greco, *επιτηδεύει σκευάζει, sibi consulere*. Egredie ad illum locum Rabanus in Glossa : « Prævidenda est, inquit, consiliorum prudentia, fides, voluntas, religio. » Hæc quatuor sunt dotes boni consiliiarii notabiles, et omni laude et commendatione prædicande, a quibus exsulet fraus et imprudentia necesse est, et commodorum cæca et furens appetitio, quæ consilium, rem inter homines sacram, devenustat. Hæc honorata quadriga est, et Eliæ digna, quæ negotia dirigat in cœlum et attollat. Si hæc desunt consulenti ornamenta, quid veniat ex illius consilio, quodve immineat periculum, Sapiens ita pergit ostendere : « Ne forte mittat sudem in terram, et dicat tibi : Bona est via tua. » Adulatorum pingit, qui blandio amicitie umbraculo intectus, dum commo- modo suo indulget, in alieno periculo nefarie impieque ludit. Mittit, inquit, sudem in terram. Stylo hebreo *sudes* appellatur quidquid nocet, grave et acerbum est, et dolorem conciliat. Quemadmodum Josue in vetustis monumentis aiebat cap. XXII, 13, Deum non delevisse e promissa terra barbaras gentes, ut sint, inquit, *esudes* in oculis vestris; quæ videlicet lumen oculorum et pupillam ipsam feriant, rem omnium charissimam, hoc est, molestiarum omnium genus calamitatisque inferant, nec quietos unquam esse patiuntur. Sed hic proprio mittere sudem in terram est veluti laqueum obtendere, quem Septuaginta *εὐδαιμόνιο, scandalum*, decipulam, vel etiam stimulum sæpe nominare solent, in quos incurrentes capiuntur et dura perferant. Mittere igitur *sudes* in terram, vel, ut æquivalenti proverbio Septuaginta vertunt, *καὶ ἔπει, sor-*

tem aut aliam, idem est quod dubium obijcere consilium, et cum periculo conjunctum, quod cedere male potest, et damno infortunique animam alligere. Hoc consilium ut sequaris perfidius ille homo et imprudens assentationem ficta celebrabit nomen tuum, amicum sapientis gloriam, et ingenii splendorem adeoque fortunam extollet, quasi tali viro nihil non fauste atque feliciter possit evenire; et dicet tibi : Bona est via tua : » divino consilio munitus rem aggrederis. Sed videte astutam vulpeculam, et consiliiarii mentem sceleratam : « Stat e contrario vide quid tibi eveniat, » hoc est, post datum suum temeritatis multosum consilium hærebil velut e regione, et successum operietur, ut, quemadmodum ait Hugo Cardinalis in Ecclesiasticæ locum citatum, « si bene evenierit laudetur; si male, irideat, et dicat : Non fecisti eo modo quod dixi tibi. » De istiusmodi igitur consiliiarii Job et David merito conqueruntur.

20. PELLI MEE CONSUMPTIS CARNIBUS ADHÆSIT OS MEUM, ET DERELICTA SUNT TANTUMMODO LABIA CIRCA DENTES MEOS. — Postquam se ab omnibus derelictum et exosum fuisse pluribus deseruit, nunc ut sui commiserationem excilet, iterum ob oculos ponit extremam sui corporis maciem, quam ait fuisse tantam, ut carne consumpta sola ossium pelle tectorum structura remanserit. Illud vero mirum, quod labia non assumpta fuerint; quod Satanæ, qui tam amplam in Jobi corpus seviendi potestatem acceperat, eum membra ejus omnia proprio affecisset cruciatu, sola labia permiserit illi immunia; undenam tanta in impio hæc pietas, ut eum in totum Jobi corpus sevisset, cæterasque corporis partes sevisissime percussisset. Labiis parceret. et os illæsum abire sineret? Crude- lis hæc clementia est, magis sævit, quia minus se- vire videtur. Loquendi enim instrumentum morbo non corripuit, ut libere loqui Jobus posset, in noxia, in sermones inutiles, in querelas, et in blas- phemias prorumperet laborum integritate abu- tens, ut spiritualium divitiarum thesaurum, qui intus latebat, surripere di- bolus posset; solis ergo labiis pepercit, ut loquendi liberte Jobus in no- citura effunderetur, et invadere illius mentis opes posset, qui alias invaserat et rapaverat. Sed irritus ejus dolus fuit et cæsa fraus; non labiis abutitur Dei athleta, ut in Deum pugnet, sed ut Deum laudet, et diabolum ipsum de sua p- ratura repercutiat. Scite Philippus Presbyter lib. II in Job. cap. XIX : « Hoc, inquit, agere videtur diabolus, qui ingrediendi in eum non acceperat potestatem; cum jam illum totum variis cruciatibus consumpsisset, dentes, linguam et labia, quæ sunt vasa verborum, reservat : ex his enim forniceus cordis promptuarium demonstratur, dum nobis sensus intrinsecus constitutos distinctionis sue mi- nisterio proferunt. Hæc ergo, inquam, diabolus in eo reservat, ut blasphemiam prolatam ejus ore cognoscat; sed audiat Scripturam dicentem : In

cap. XXXVII, 9 : « A consiliario serva animam lo consiliario scito que sit illius necessitas (et ipse enim animo suo cogitabit) ne forte mittat sudem in terram et dicat tibi : Bona est via tua; et stat e contrario videre quid tibi veniat. » Ait primo generatim a consiliario servandam animam, non temere eicunquem arca pectoris esse aperienda, nec levitate juvenili prodandas esse animi voluntates aut committendas res suas, ne a quo presidium expectas periculum obveniat. Deinde subdit pulcherrimum monitum : « Prius scito que sit illius necessitas : » prius quam ullum in consilium adsciscas, quid velit et inueatur connoce, an res suas agere velit, et obtentu magne benevolentie et charitatis, gratie tantum aucupande et immoderate commodorum siti velificetur; an ardore cupiditatis invidieque, si potes introspice. « Et ipse enim animo suo cogitabit, » hoc est, forte hoc unum cupit, animo suo bonoque providere, et, ut apertius est in Greco, *επιτηδεύει σκευάζει, sibi consulere*. Egredie ad illum locum Rabanus in Glossa : « Prævidenda est, inquit, consiliorum prudentia, fides, voluntas, religio. » Hæc quatuor sunt dotes boni consiliiarii notabiles, et omni laude et commendatione prædicande, a quibus exsulet fraus et imprudentia necesse est, et commodorum cæca et furens appetitio, quæ consilium, rem inter homines sacram, devenustat. Hæc honorata quadriga est, et Eliæ digna, quæ negotia dirigat in cœlum et attollat. Si hæc desunt consulenti ornamenta, quid veniat ex illius consilio, quodve immineat periculum, Sapiens ita pergit ostendere : « Ne forte mittat sudem in terram, et dicat tibi : Bona est via tua. » Adulatorum pingit, qui blandio amicitie umbraculo intectus, dum commo- modo suo indulget, in alieno periculo nefarie impieque ludit. Mittit, inquit, sudem in terram. Stylo hebreo *sudes* appellatur quidquid nocet, grave et acerbum est, et dolorem conciliat. Quemadmodum Josue in vetustis monumentis aiebat cap. XXII, 13, Deum non delevisse e promissa terra barbaras gentes, ut sint, inquit, *esudes* in oculis vestris; quæ videlicet lumen oculorum et pupillam ipsam feriant, rem omnium charissimam, hoc est, molestiarum omnium genus calamitatisque inferant, nec quietos unquam esse patiuntur. Sed hic proprio mittere sudem in terram est veluti laqueum obtendere, quem Septuaginta *εὐδαιμόνιο, scandalum*, decipulam, vel etiam stimulum sæpe nominare solent, in quos incurrentes capiuntur et dura perferant. Mittere igitur *sudes* in terram, vel, ut æquivalenti proverbio Septuaginta vertunt, *καὶ ἔπει, sor-*

A subdo- lo consi- lio est- vendam.

Quatuor in bene consilia- rio requi- sita.

Malli- nocentem consilia- riorum facies.

Verz. 18.

Car Jobi labiis Sa- tan pe- percit.

Job. Mir- tus s. l. Dei ofen- sam, sed laudem tuam est.

omnibus his non peccavit Job labiis suis : » hæc ille. Vide Satanæ perfidiam, qui ruinarum instrumenta reliquit intacta, et labia non cruciat, ut posset Jobum vincere; ac si magis a nudis labiis speraret victoriam quam a reliquis delinquendi instrumen- tis. Sed nos dum dæmonio astutias ejusque fraudes audimus, Jobi virtutem imitemur, qui lingua hos- tem vicit, a lingua victoriam sibi promittentem : vide hæc fusius super. cap. I, 22, et cap. II, 10. Sep- tuaginta legunt, *ἐν δὲ πνεύματι σου ἰσχυρῶν καὶ ὄψας μου, τὰ δὲ ἔσθλα μου ἐν ὀδόντων ἔστρα, ἐν γὰρ ἐν ὀδόντων ἔστρα, ἐν γὰρ ἐν ὀδόντων ἔστρα*; que forma dicendi hæc? « Ossa in dentibus hærent, » id est, firmilas et fortitudo mea, ut exponit S. Augu- stinus, in verbis est : scilicet fractus corpore; viribus tamen orationis armatus erat Job. Ubi no- tandum, quod loco *labia* Septuaginta dicant *ossa*, ut intelligas orationem coferre fortitudinem.

Allegorie S. Bernardus *De Pass.* cap. II, lo- cum hunc de Christo in eruce pendente exponens per *labia* intelligit mulieres, que discipulis fugientibus Christo patienti sole adhererunt; sed ne fors aliquis in mulierum notam hoc nomen accipiat, ut *labia* dicantur (quia fere hic sexus in sermo- nem effusior, et nimia garrulitate notabilis est) placet ipsa B. Bernardi verba in laudem illius sexus innectere, qui in hunc modum rem versat ad nostram mentem : « *Et de gentibus non est vir mecum*, tanquam intelligendum sit solas mulie- res cum illo remansisse : viris enim fortioris na- ture fugientibus præ timore non fugit muliebris infirmitas; que etiam bajulantem sibi crucem et in eruce morientem non dereliquerunt; sicut in persona Christi conquerentis loquitur B. Job : *Derelicta sunt tantummodo labia circa dentes meos*. Per *labia* quippe, que cæteris sunt membris mol- liora, muliebris sexus mollis et infirmus, qui solus Christo discipulis fugientibus adhæsit, figura- tur. » Stum hic sexus laudem meretur, quod Christo adhererit, nullaque eum adstantium feritas denectere a Christo suo potuerit; quid et nunc quoque magis fere quam viri mulieres patienti Christo compatiuntur, et mente crucifixæ adhe- rent magis. Felices profecto si pietate ac sancti- tate teneritudo illi respondeant, qua in Christi Domini passione volvenda afficiuntur. Porro pel- lis adhærens ossibus representat eos qui pauperes indigentibus, nudis, afflictis præsto sunt, eorumque necessitatibus consulunt. Hi enim tan- quam blanda pelle fovent ossa, per que pauperes et egentes recte significantur : beatus, enim, *Psalm.* XL, 2, qui intelligit super egenum et pau- perem : in die mala liberabit eum Dominus. »

21. MISEREMINI MEI, MISEREMINI MEI, SALTEN VOS AMICI MEI, QUIA MANUS DOMINI TERTIGIT ME. — Job in extre- mis angustis omnibus proorsu solatio destitutus, in omnem sese versans partem, illud ultimum amici obtestatur et obsecrat, si quid apud eos valet fidei atque amicitie nomen, ut sui tandem miseri- aliquid opem aut condolentis animi signum af-

Pellis adhe-rens ossibus de- signat eos qui pauperes fovent et aliant.

Vers. 21. Job an- sis eorum commu- rationem implo- rat.

ferrent : est enim non exiguum ægrorum levanta- mentum cum fidem amicorum et erga se benevo- lentiam agnoscut, eo præsertim in tempore cum alia omni consolatione nudi, et infinis doloribus afflicti in aliena benignitate conquescent. Seneca *Epist.* 78, vere et sapienter illud pronuntiat : « Nil- hil æque ægrum reficit atque adjuvat quam amici- corum affectus; nihil æque expectationem mortis ac metum surripit. » Quod si de omnibus id ami- cis et familiaribus dicitur, cuiuscumque tandem sint ordinis et conditionis, multo magis in sacris hominibus locum habet, a quibus longe potiori- a et diviniora adjuventa feruntur. Hæc fuit in usu veteris Ecclesie, quod nunc etiam fit ma- gno animorum bono, ut si quem forte christia- num infirmitas corporis lecto affligeret, evocari ad se quamprimum sacerdotem curaret, et cum- dielis sapientibusque monitis spem et fiduciam conciperet; amicus precibus et sanctionibus ut cly- peo lectus amaretur ad ultimos esse conflictus ineundus, in quibus molli abjecti et vixi jace- runt. Quo in genere D. Augustinus excellentem charitatem, et tam illustri pontifice dignam hu- manitatem, in historicæ monumentis commenda- tum video : sic enim de illo Possidius in *Vita* ejus cap. XXVII : « Si forte ab ægrotantibus ob hoc pe- teretur, ut pro eis in præsentem Deum rogaret, eis- que manus imponeret, sine mora pergebat. » Non dissimilia de S. Joanne Chrysostomo prodi- Metaphrastes in *Vita* ejus.

Ad hoc autem p- vim officium non dubiis divi- narum litterarum oraculis omnes invitantur; Sa- pientis illud clarum est admonitum : « Non te pi- geat visitare infirmum : » subdit continuo huma- nissimi operis emolumentum : « Ex his enim in dilectione firmaberis, » in Greco est, *ἐκ τῶν τειχί- των ἀγαθήσων, ex his enim d. Ugeris, videlicet Deo et hominibus charus eris*. Ubi Sapiens divini erga nos amoris coronidem in eo ponit, quod est « firmari in dilectione, » hoc est habere summum quod in amore divino expeti potest, q. d. Tanta benevolentia Deus te complectetur, quanta potest esse maxima. Neque homines quoque non pole- rant amore prosequi tuam illam eximiam huma- nitatem : ἀγαθήσων, a celo et terra diligeris. Itaque S. Damascenus lib. II *Paral.* cap. XCIX, cum eos enumerat fructus, qui ab ægris invisendis colligi possunt, sic habet : « Ex hujusmodi visitationibus lucramur betas spes, divinam benevolentiam, cœlestem fiduciam, » etc. Cum divinam benevolentiam nominat, idem videtur propemodum mihi dicere quod Ecclesiasticus auctor « in dilectione firmari : » nisi quod hoc majus quidpiam, ut paulo ante aiebam, significet; nimirum, non commu- nem quandam et vulgarem Dei benevolentiam, sed magnum, solidum, exaggeratum et duratu- rum Nominis amorem erga illum qui hoc genere pietatis utetur. Quanquam et locus Sapiens non modo de amore Dei erga nos, ut Græca sonant, sed de nostra quoque dilectione erga Deum po-

Amico- rum affectus magnum levanta- mentum.

Uma christi- anorum, ad ægros solandas et visi- tandos vocandi sacerdo- tum.

Ægro- rum visita- tio et consola- tio in Scrip- turis com- menda- tur.

Ægro- rum visita- tio firmat nos in Dei dilectio- ne.

test intelligi, si interpretis nostri versionem attendamus; et tunc erit sensus, eum, qui pie aegros inviserit, magnum deus atque ornamentum ad charitatem suam allaturum, quam nobili dilectionis opere sit vehementer confirmatus. Verum sive hoc sive illo modo capiamus, hoc constat divinarum Scripturarum auctorem Deum nos hoc effato magnifico et potenti invitare voluisse, ut aegris hanc humanitatem prompte et pie tribuamus.

Christi in seipso visitandis sollicitudo diligenti.

Beatus da quid significet.

Ipsemet Christus in aegris visitatur, qui et remunerator est.

Hanc in rem plane vivum nobis aculeum subjecerunt gloriosissime Christi Servatoris actiones, que in sacris annalibus exponuntur; in quibus animadvertimus, si quando Solymeam in urbem ingrederetur, illum in primis ad propitiandum orbi Noem in templum ire solitum, deinde a templo recta ad nosocomium: fuit enim Hierosolymis notum valeudinarium, cui nomen Probatica piscina, queque hebraice, ut ait D. Joannes cap. v, 2, cognominatur *Bethsaida*, vel, ut legit S. Hieronymus, *Bethesda*, quam vocem lingue sancte perli aiunt significare *domum misericordie* aut *benignitatis*, ubi videlicet morbo conflictati piorum hominum benignitatem experirentur, et maxime patrienti omnium Dei, qui certis temporibus sospitalem angelum mittebat, ut perissimum architectum ad sanandos aegros. In hunc igitur locum, ut in theatrum communium miseriarum et elemencie sue invitae et interminate bonitatis, non dedignatur venire Christus, et benevolentie sue fontes pandere. Qui cum etiam in Simonis domum fuisset ingressus *Matth. viii, 13*, et socrum illius febrium vi atque astu jactari cognovisset, non prius gustare voluit aut partem ullam quietis capere, quin eam in thalamo decumbentem valletudine; cui etiam regia beneficentia pristinam validitatem restituit. Quam cum ejus consuetudinem nosset, atque inauditam humanitatem pie sorores, que Lazarum domi haberent languentem, magna ad illum amoris fiducia dedere litteras in hunc modum scriptas *Jean. xi, 3*: «Ece quem amas infirmatur. Nec dubitabant, quin subito esset advolaturus ad consolationem impertendam; distulit tamen venire paucos dies, ut illustrius fieret miraculum, quod jam animo destinaverat ad probandum et testificandam religionem. Atque ut sui animi sensum non modo factis prestantibus atque divinis, sed etiam voce diebusque aperiret, clare et distincte infirmorum visitationem in operibus charitatis posuit, quibus amplissimum in celo premium et corona immortalitatis promissa est: nam cum merita illustrium facinorum exponeret, que sublimis evebant animas ad beatissimam glorie communionem, inter alia sic demittit *Matth. xxv, 36*: «Infirmus fui, et visitastis me: sic enim fore dicit, ut in decretorio illo magno die illos predicet, quos nominal *benedictos Patris*, in eorum sempiternum coronandos. Hoc dicitur et imperium veluti quoddam confinet hujus charitatis suscipiende, adeo ut si ultro prelermitatur, paulo post erebi flammis et demonum societatem mi-

netur: et habet dulce invitamentum, quo movendis hominum mentibus nihil esse videatur potentius; ait enim se infirmum esse in agrosis omnibus, seque visitari eum visuntur aegri. Ingens plane et amabile prodigium. Cella aegri migrat in caelum magni Dei, ubi in ardore inflammati febrium velut in sevo merdite cubet; quo in loco sponsa illum querebat divina. Et quidem S. Bonaventura proprium Dei domicilium ait esse valeudinarium, in quo leto animi sensu cum aegrotis invenitur. Hinc Cassiodorus lib. *Divin. instit. cap. xxvii*, huc opinor intons ait ea que aegrotis parantur iheri celestia, quamvis videantur esse terrena. Rationem porro cur istiusmodi humanitatis et commiserationis officium ab amicis exigat subjungit:

QUA MANUS DOMINI TEGIT ME, — id est, Deus me afflixit et percussit: manum enim Domini trito sermone Hebrei usurpant pro afflictione et plaga vehementiore: ita superius cap. *xiii, 21*. Job dixit: «Manum tuam longe fac a me, et formido tua non me terreat,» id est, remove severam hanc vindictam, plagam tolle, cesset ulcerum dolor, formido recedat, ut valeam loqui. Sic etiam David lamentatur *Psal. xxxi, 4*: «Quoniam die ac nocte gravata est super me manus tua,» q. d. Nullum levamen dabas, semper gravius graviusque me flagellabas. Et *Isaias ait cap. xiv, 26*: «Hac est manus extensa super universas gentes,» significans Deum levasse manum ut universis gentibus plagas infligat: nam sequitur *ibid. vers. 27*: «Dominus enim exercituum decrevit, et quis poterit infirmare? et manus ejus extensa, et quis avertet eam?» flagellum, inquit, vibrat et quatit, quis avertet et extorquetur ei? Eodem sensu plurimis aliis Scripture locis manus Domini pro gravissima afflictione accipitur; quamvis interdum, sed rarius, pro singulari favore ponatur, ut cum dicitur *I Esd. vii, 6*: «Dedit ei rex secundum manum Domini super eum omnem petitionem ejus,» significatur enim favor Dei tantus, ut rex Esdre nihil negare sustineret. Ceterum notanda hic Jobi licet maxime afflicti eximia sapientia, cunctas afflictiones suas et miserias de manu Domini aequissimo ut par est animo suscipiens: non Chaldaeos, non Sabaeos, bonorum suorum direptores, neque diabolum ipsum sui corporis percussorem in eum, execratur, aut diris vovet: sed in malis eoque ac bonis benignissimi manum Domini agnoscit. Sciebat quippe vir sanctissimus, quod ubi manus divina viris justis vulnera infligit, simul imprimat tolerantiam qua fortiter et patienter flagella sustineantur: ex cuius tolerantia testificatione aiebat: «Manus Domini tegit me,» quo convincti D. Ambrosius summam diaboli stultitiam et ceccitatem: si enim ut certissimum eversionis Jobi instrumentum pecebat a Deo cap. *ii, 3*: «Mitte manum tuam, et tange os ejus et carnes, tunc videbis quod in faciem benedicti tibi,» Falleres, o pessime, cum putas Jobum everti posse divina manu: non enim manus divina scit evertere suos,

Valeudinarium est Dei domicilium.

Manus Domini pro gravi afflictione.

Manus Domini interdum pro favore ponitur.

Job in miseris animi Domini agnoscit.

Job a Deo ut esse per flagella non evertit, sed stabilis.

sed sanare; non scit vulnera infligere, nisi simul praestet tolerantiam et sanitatem. Ipsa D. Ambrosii in *Psal. xxvii*, verba audiamus: «Habolus suo sermone deceptus est: misit enim Deus manum suam, et confirmatus est Job. Crepit benedicere, qui maledicere credebatur: sanat enim justos, cum tangit manus divina.»

Vulnera a Deo inflicta fortissimi sunt et tolerantiam praebent.

Hoc est notissimum vulneris a Deo inflicti signum, quod fortiter et tolerantiter sustineatur; ubi multiplicari vulnera vides, et simul multiplicari in homine tolerantiam, agnosce vulneratoris manum, agnosce Deum vulnerantem: id quod expressum habes in *Jacob Gen. xxxii, 24*, cum enim hic solus maneret: «Ece vir luctabatur cum eo usque mane: qui cum videret quod eum superare non posset, tetigit nervum femoris ejus, et stalim emarcuit: dixitque ad eum: Dimitte me, jam enim ascendit aurora. Respondit: Non dimittam te, nisi benedixeris mihi.» Qualis hic luctator est, in cuius amplexu quo magis Jacob constringitur eo fit valentior; et dum in femore percussus sic roboratur, ut nullis precibus, nulla vi cogatur dimittere eum, nisi prius benedictione accepta? Jam inde internoscitur clare Deus sub luctatoris specie, cuius vulnera robur imprimunt fidelibus ad gratias et benedictiones obtinendas. Pulchre ad locum istum Lippomanus in *Caten. 4*: «Nunc, inquit, Deus gravibus tentationibus et multis exercet fidelem corpore et spiritu, quasque hostis ad casum veluti propelere videtur; claudumque nonnunquam ac difficilem reddit ad pietatis opera, sicutque in multis offendere: salva tamen semper fide vincit adversa, a Domino benedictionem assequitur.» Non sunt heu vulnera que maledictiones creent, sed que vulnerant roborent, usque dum divinam benedictionem possit obtinere; unde David merito Dominum exorabat *Psal. xxxvii, 4*: «Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripas me: quoniam sagittae tuae infixae sunt mihi, et confirmasti super me manum tuam.» Ex eo quod super se divinam manum sentiat vulnerantem, et sagittantem, a furore et ira Domini petit liberari, ut sit manus Domini super eum ita percipientis ut sanat; ita vulnerans, ut salvum faciat. Haec nimirum castigatio propria est filiorum Dei, quia dum flagellantur manes Domini illos tangit, et benignitas amatoris fidelissimi percutit; non quo flagellum, sed malagma dicenda est, siquidem dum ferit sanat, et veluti sapiens medicatrix dum vulnus aperit curationem ipsius facilliorum reddit.

Qui in afflictionibus manum Domini agnoscit benedictionem recipit.

Castigatio filiorum Dei non est flagellum, sed malagma dicenda est, siquidem dum ferit sanat, et veluti sapiens medicatrix dum vulnus aperit curationem ipsius facilliorum reddit.

Hoc, ut opinor, Job patientissimus cogitabat, cum amicos suos invitavit ad commiserationem: quia manus Domini tetigerat eum: non dicebat se flagello, sed manu Domini tangi; non virga, sed manu Omnipotentis castigari, ut intelligas viros perfectos non flagello instar servorum, sed instar filiorum manu patris benignissimi percuti: atque adeo cum persecutionem patiuntur, non tantum flagellum quam manus Domini eorum tuber-

naculis appropinquat: que cum vitalis sit, et solo tactu sanat atque vivificat, ita electos ferit, ut non ad morietur, sed ad vilam; non ad morbum, sed ad salutem vulneret atque percutiat. Si quis manu chirotheca contacta alterum feriat, chirotheca nullam rationem habemus, et manus percussorem tributimus: ita si Dominus sanctos ad bonum ipsorum manu sua ferit sub involtore adversitatis abscondita, non adversitat, sed manum Domini vulnus eorum adscribamus: nec ipsi dicant: Quoniam adversitas vulneravit, aut flagellum appropinquavit; sed: Quoniam manus Domini tetigit nos. Ab hac manu feriri beatus est quam a quavis alia mulceri. Haec Domini manus persanat vel solo tactu; feriendae non morbum, sed salutem, non mortem adfert, sed vitam.

22. QUARE PERCUTIMUS ME SICUT DIES, ET CARNIBUS MEIS SATURNINI? — Potens oratio est, q. d. Cum ipsa manus Domini me tetigerit, afflixerit, vulneraverit, quid addis vulnus vulnere? An vos Dei maiestatem et imperium atque iudicariam potestatem adepti estis? Sane solius Dei proprium est hoc modo homines sive sones plectere, sive insontes exercere, labores, morbos, dolores, merores immittere: cur ergo Dei manus usurpatis, dum me tam immaniter affligitis et inseguimini? Profecto satis validum Dei brachium est, ut non egeat vobis adiutoribus ad me castigandum. Vos potius vulneribus debetis moderi meis et dolorem consolando mitigare: genus quippe crudelitatis est intolerabilis afflictum affligere, et desolatum angere iare, de quo David quoque conqueustus est, dum a Deo percussus et a suis hostibus vexatus ait *Psal. lxxviii, 28*: «Quoniam quam tu percussisti persequi desisti, et super dolorem vulnerum meorum addiderunt: nempe hoc afflictiis omnibus commune est, ut velint ab aliis clementer accipi, et aggerime ferat se irritari aut irrideri. Quod autem ait: «Et carnibus meis saturnini,» id est, ita me vexatis et conviciis procecidistis, quasi vobis voluptati sit mea ista miseria, ut videamini meis carnibus saturari et penis delectari: est enim catachresis et hyperbole vulgata significans summam crudelitatem. Tropologice S. Gregorius lib. *XIV Moral. cap. xxv*, detractorum hunc de detractoribus exponit, ita ut alienis carnibus vesci aut saturari idem sit atque alieni obtrectare: «Quorum, inquit, mans proximorum penae esurit, saturari procul dubio alienis carnibus quaerit. Sciendum quoque est, quia hi etiam, qui alienae vite detractorem pascentur, alienis procul dubio carnibus saturantur. Unde per Salomonem dicitur *Prov. xxii, 20*: *Noli esse in convivio peccatorum, neque comesas cum eis qui carnes ad vescendum conferunt.* Carnes quippe ad vescendum coerule, est in colligatione derogationis vicium proximorum vita dicere, de quorum illic peccata mox subditur: *Quia vocantes potibus et dantes symbolum convenerunt, et vestitur pannis domitatio.* Potibus vacant, qui de op-

Vers 22. Quom manus Domini tangit non debet ab aliis vesari.

Manus crudelitatis est afflictum affligere.

Detractorum alienis carnibus saturantur.

probrío aliene vite se deebiant. Symbolum vero dare est sicut uniusquisque solet pro parte sua ad vescendum, ita in confabulatione detractionis verba conferre. Sed vacantes potibus et dantes symbolum consumentur; quia sicut scriptum est: Omnis detractor eradicabitur. Vestietur autem pannis dormitatio, quia despectum et inopem a cunctis bonis operibus mors sua invenit, quem hic ad aliene vite exquirenda crimina detractionis sua languor occupavit. » Sic ille. Ut autem liquidius appareat, quid in hoc genere vitandum et detestandum sit, sciendum est duos esse modos obtractationis, quibus in aliis infamandis christiana charitas humanitasque violatur. Alii tecte dissimulanturque detrahunt, et, ut loquitur S. Gregorius Nazianzenus, in abiectione, in emigmatibus; alii palam et aperte. Illud malitiosius, hoc petulantius et impudentius fieri solet. Illi artificium et industriam quamdam adhibent ad nocendum, et festivitatem quamdam atque jocositatem suam condunt, quemadmodum crocodili priusquam devorent velut ridere et blandiri dicuntur. Praefationem adhibent, ut videantur boni viri, non odio adhaerere et malevolentia, sed fortuito in eum sermonem incidisse. Laudare se nulla quae ab illo fluit et dicuntur; probare tamen hoc aut illud nullo modo posse, quod etiam probi et sapientes sint omnino repudiaturi: dolere se plurimum, quod eam plagam imponat nomini suo, quum vix ullis recte factis sanare possit, etc. Ren. expressit et more suo egregie illuminavit S. Bernardus serm. 24 in Cant., quo remitto lectorem. Vates pii in arcana symbolis et deinde S. Patres eandem malitiam luculentis imaginibus et veluti emblematis adumbrarunt: Justinus quidem martyr in epist. ad Zenam et Serenum, ait esse quosdam, qui *ὄρασι: αἱ δὲ ἄρα διὰ σχηματικῆς εἰρηνοῦ τῆς λόγου ἐν τοῖς ὄρασι περιφρονῶσι, περὶ τοῦ Βουδοῦ sub schemate et habitu pacifico hastas in thesis circumferant, quas per ludum atque jocum dire et immaniter eruant. Salomon ut in tabella bono in lumine collocata serpentem horrificum pingit Eccl. x, 11, qui a tergo insinuans se facile et absque sibilo mordet incautum nihil minus cogitantem, et virus infundit: « Si mordeat serpens in silentio, nihil eo minus habet qui occulte detrahit; » Cassianus de Septuaginta sic vertit, si memordet serpens non in sibilo, non est abundanti incantatori, hoc est, ut exponit idem Cassianus, succurrere incantator perititanti periturove non poterit. Vult declarare Spiritus divinus esse longe operosissimum eos sanare morus, quos illi oculi dolosique obtractores inlexerint: nam calumniandi ille modus tam continuo artificio compositus, sermonis quasi melle litus, et boni viri specie coloratus, alie in aures animosque subit aliorum, adeoque insidet, ut evelli vix deinde queat. Itaque Jeremias cap. viii, 17, eos detractores vocat serpentes regulas, nocentissimum videlicet genus quod remedium*

Ino genera obtractorum.

Oculis detractionem in dextris quales.

Oculis detractio maxime visis.

Detractores serpentes comparati.

prope omnium apparatus pestiferi veneti vi exsuperat: « Ecce ego mittam vobis serpentes regulos, quibus non est incantatio: » quis enim facile sibi in animum induxerit falsum ab eo dici, qui et amicus esse videatur, et misericordia ac bonitate quadam animi commoveri ad ea que dicit emuntianda? Nulla igitur adversum eos mors incantatio est, nulli Psylli hoc venenum exsugunt, nulli Marsi perituram famam et liventem servant.

Sunt et alii tam impotentis et effrenatae linguae, ut non modo non absentibus parcant, sed quod impudentis audaciae est, ne praesentibus quidem, quos saevo dente laecerant. Eorum linguam intemperantem et maledicendi consuetudinem Psalmista in hunc modum expressit Psal. lvi, 5: « Dentes eorum arma et sagittae: » apud Symmachum est *δὲ ἄρα, lanceae*: unde S. Hieronymus ita vertit, *dentes eorum lanceae et sagittae*. Divino plane consilio armorum duo genera posuit ad vulnus et nocendum accomodata: illud ad praesentes, hoc ad distantes pertinet; lanceis cominus, sagittis eminus ferocunt. Ut lanceis, ita probris et contumelia illos, cum quibus agunt, transverberare solent crudeliterque impetere: sagittae autem in prociis positos et absentes mittunt. Uno verbo, omnium hominum nomen atque famam impunita licentia rodunt atque violant, nec discrimen ullum faciunt dignitatis, nec ullius auctoritatis moventur: pari in loco sacro ponunt et profanos; imo vero, quod mali demonis artificium est, tunc sibi vehementer placent, et urbana sibi videntur, utraque et gratiosum, cum Deo votos, cum multis et magnis religionibus consecratos illuserint fictis fabulis, et mendaciis onerant. Colligunt avide ramusculos omnes et tonstrinis otiosorum, et circulis impudentium, et triviis ganeonum, et conventiculis haereticorum, et famosis libellis et perditionum hominum volantibus chartis; tum addunt de suo, interpolant, et consuunt, et malitiae factum coagmentant: in omni loco scenam et theatrum faciunt, ut innocentiam, quam revereri et amare debuissent, impia et crudeli depomptione dedecorent. Itaque vere « dentes eorum lanceae et sagittae, » innocentiae cruore stillantes; in quas utinam non ipsi induant se ad vulnus immedicabilis calamitatis. Vide quae de detractoribus paulo ante hoc ipso capite ad vers. 18 dicta sunt. Certe in omnibus erumnis et calamitatibus suis nil virulentis obtractationi dicitur aegrius aut molestius B. Job tulit, ut tam graves ejus querimoniae haud obscure declarant, quas ad posteriores etiam promanare desiderat cum sic exclamat:

23 et 24. QUIS MIHI TRIBUIT UT SCRIBANTUR SERMOES MEI? QUIS MIHI DEDIT UT EXARENTUR IN LIBRO, STYLO FERREO, ET PLUMBI LAMINA, VEL CELTIS SCULPANTUR IN SILICE? — Sermones hosce suos litterarum monumentis desiderat commendari ad memoriam posteritatis sempiternam; ubi notandum veteres ut ceratis sic

Facile calumniae tantum mors et arma.

Jobi verba Scripturis et ceteris quibus silice durabilioribus inscribitur.

Quoniam verba Dei in corde habentia et in domus limine scribentia sunt.

Vers. 27 et 28.

Ubi 10

etiam plumbis tabulis res memoratu dignas inscribere, et ex istis libros componere consuevisse. Quales etiam tabulas in antiquis sepulchris reperas Neapoli testatur Georgius Fabricius, et ex eo Franciscus Valesius Sac. Philos. cap. xlix. Muli autem pro celte legere voluerunt certe; sed vocem celte retinent Romana, S. Gregorius, Richardus, Hugo Cardinalis, et plurima n. s. exemplaria. Imo S. Hieronymus epist. 61 ad Pammach., Marianus Victorius ex antiquo quodam epitaphio, et Franciscus Lucas Notat. 82 in Biblia, Calepinus et alii celte aiunt esse instrumentum sculptorium; quod alii celum vocant a celando, seu sculpendo. Hebraice est *לַגְּחַד* laghad: quod recentiores et Chaldaeus vertunt in aeternum; S. Augustinus in testam. novum; quod olim etiam significabat vox celte, ut optime scire potuit S. Hieronymus, idque haec allusione, ut videtur, quod hoc instrumento res quasi testimonio aeterno consignarentur. Optat ergo S. Job aeternam statui memoriam sui hujus agonis, afflictionis, constantiae et spei, praesertim ejus quam de resurrectione mox subjungit. Et obtulit profecto quod optavit: nam libro hoc sacro longe certius quam plumbi lamina triumphus ejus consignatus est aeternitati, ut ait Chrysostomus et Olympiodorus.

Hoc igitur S. Jobi desiderium a Deo ejus cordi immisissum, ab ipso Deo impletum est, dum in Scriptura sacra, quae supra omnes plumbi laminas et durissimas silices perdurabit, hujus sancti viri voluit actiones passionisque conscribi. Ex quo justus discat, si in virtutis actionibus perseveraverint, sua nomina in libro longe amplius duraturo, scilicet post finem mundi per aeternitatem in libro vite conscribenda; dummodo tamen hic verba Dei in corde semper retineant, et, ut in Deut. vi, 9 jubetur, scribant ea in limine et ostii domus suae. Verba quidem per aera feruntur, et statim ac prolata sunt evanescent; sensus vero nostri, qui litteris scribuntur, longo temporis spatio perdurant. Adhuc eorum, quae litteris explicata sunt, quaedam in papyro sive membrana scribuntur, quaedam lapidibus inciduntur, et in dura materia, quae facile rumpi est, destri non possit, exarantur: nec dubium est, quin haec longissimo tempore perseverent. Postes autem ac limina domus lapidea aut lateritia esse solent; ostia vero lignea vel ferrea: quid ergo erit, mandata Domini in limine et ostii scribere, nisi in eorum observatione constanter usque ad mortem perdurare? Imo et alia ratione verbis istis perseverantia mandatur: nam limen et ostium est, quod domum ad habitandum intramus, et domo ad vicus et plateas civitatis egredimur; unde ingressum et egressum principium ac finem vite nostrae designant. Quid igitur erit verba Dei in limine et ostii scribere, nisi ab eorum observatione conversionem nostram incipere, et eam usque ad egressum ex hac vita protelare? in quo non pauci taxantur, qui post aliquot vite annos religiose transactos vir-

tutis studium remittunt, et leve jugum Dei a se rejiciunt. Sed usque ad finem vite perseverandum est, et nequam quam a cruce descendunt, ut Christi imitatores (qui nunquam in animum induxit a cruce descendere) atque ejus milites pronuntiemur.

Certe plurimi sunt peccatores, qui ad extremum usque spiritum in eodem tenore peccatorum perseverant, aut quo magis ad mortem appropinquant ferventius peccant: qui et in lapidibus et in duriori materia peccata sua scribunt, juxta illud quod legimus in Jeremia cap. xvii, 1: « Peccatum Juda scriptum est stylo ferreo, et unguis adamantino exaratum super latitudinem cordis eorum, in cornibus ararum eorum. » Ubi unguis adamantinus et cornua ararum lapidearum cor durum designant, quod indelebiter peccata suscipit, nec punitione castigatum, nec beneficiis affectum a peccato discedit. Sint ergo justi plurimi qui studiosa opera quasi stylo ferreo in ungue adamantino scribant et lapidibus insculpent, ut nullis temporum injuriis deleantur. Sic voluit hic S. Job cap. xxvii, 6 sermones suos, id est innocentiae et patientiae opera, in perpetuum scribi; ut sicut ipse justificationem, quam cepit tenere, nunquam deseruit, ejus memoria nullo tempore ab hominibus deseratur.

Scriptis olim Deus legem in lapideis tabulis Judoorum populo, sed Dei digito, non stylo ferreo: sic enim habes in Exod. xxxi, 18: « Dedit Dominus Moysi duas tabulas testimonii lapideas scriptas digito Dei. » Digiti laudis exarantis mentionem audis fieri, non audis fieri instrumenti alioquin ferrei ac chalybei, ut hic a Jobo. Ferro non utitur Deus, non utitur chalybe dum in lapide scribit; quia digitus Dei est, id est Spiritus Sanctus, qui litteras exarat: nescit suavis ille Spiritus ferro uti, nec violentiam adhibere, nec violare aut torquere quod tangit; nescit opus incidere, quod versat et perficit. Discite qui Dei monita, Dei legem in aliorum mentibus sculpis, a ferro, ab omni severitia et crudelitate abstinere; digito utitur, presta quae docet: alte aliorum mentibus inscribitur, quod opere prius perficitur quam inscribatur. Exemplo istis praeter quos edoces, digito legem in auditorio cordibus exara, ne tibi illud occurrat Math. xxiii, 4: « Imponunt in humeros hominum onera gravia et importabilia: digito autem suo nolunt ea movere. »

25-27. SCIO ENIM QUOD REDEMPTOR MEUS VIVIT, ET VERUS ES, IN NOVISSIMO DIE DE TERRA SURRECTORUS SUM: ET RURSUM CIRCUMDABO PELLE MEA, ET IN CARNE MEA VIDEO DEUM MEUM: QUEM VISURUS SUM EGO IPSE, ET OCULI MEI CONSPICIANTUR SUNT, ET NON ALIUS: REPOSITA EST HEC SPES MEA IN SINU MEO. — De Christo re tempore mundi loquitur, qui pro nobis omnibus mortuus erat, et postea surrexerat; sed, ut notat D. Hieronymus epist. 31 ad Pammach., necdum mortuus erat Dominus, et athleta Ecclesiae videbatur ab inferis resurgentem: si videbat resurgentem, videbat prius natum et cum hominibus con-

Peccatores stylo ferreo scribunt peccata in corde suo.

Lex 1 tabella lapideis insculpta sine ferro.

Doctores et superiores exemplo prius docent quam verbo.

Job de Christo redemptore et resurrectione eius prima a vaticinatur.

versatum; sed si nondum natus erat, nec nisi post longum tempus nasciturus: Quomodo, inquit, scio quod Redemptor meus vivit? vivit quidem qui Deus est semper et ab aeterno vivens, vivit etiam ut Deus homo in Dei Patris decreto; vivit item ut redemptor in ejus acceptance, apud quem ab aeterno vivunt ejus merita; vivit ejus sanguis in pretium redemptionis effundendus, qui etiam ante legem scriptam ab orbis initio profuit electis ac si effusus esset. Sed quia, inquit, scio me non visurum illum in carne mortali, spero tamen me in novissimo die resurrecturum, et tunc visurum huius oculis meis corporeis Deum, non ut Deum, sed ut existentem in carne mea. id est in carne simili carni meae, quam pro me assumpsit. Haec Job, ubi orget S. Hieronymus contra Joannem Hierosolymitanum, et S. Gregorius ad hunc locum, pronominam demonstrativa hic, haec, hoc. ut probet idem numero corpus, non aliud aereum, ut volebat Origenes, resurrecturum. Item, inquit, haec pelle vestiar, cingar haec cute quam gesto. Quid loqueris patientie miraculum? Tantum adamas pellem hanc scabiosis surculis protuberantem, tabo fluentem, sita foetidam, per cuius dissecta plagarum ora mors loquitur? hanc ipsam resumere sperans exilaras dolores quibus angeris? imo Septuaginta legunt, *ἀναστῆσαι τὸ δέμας σου τὸ ἀνοστήσῃς τούτου, ἢ τὸ ῥεσuscitandum cutem meam quam perperitur haec*. Quam sapit vir justus! in pelle rubricata mortem ferebat toties inscriptam quod ulceribus fedam; in hac ipsa se sperat firmandum, quasi ab illo mortis simulacro continuo se renascenturum confidat, et diua stigma perfricata conspiciat, firmius aeternitatis crodat. Caeli pellem contemnit, aliam nobiliorem materiam reusnat; hanc ipsam iterum devicta morte gestare conespicit, ut ipsemet qui caecidit resurgat, et ex mortali pelle adipiscatur aeternam: « Si in aereo, inquit Gregorius lib. XIV *Moral.* cap. xxviii, vel in alio corpore resurrexero, jam ego non ero qui resurgo: non enim resurrectio dici poterit, ubi non resurgit quod caecidit. » Apertus adhuc in *Caten.* Nicetas: « Docemur hoc loco ecclesiasticum dogma, corpus ipsum, quod impetus et cruciatus excepit, anima comite resuscitandum esse, quasi nesciat immortalitas inveiri nisi in ipsa corruptissimam materiam, nec vite flos nisi a pulvere mortis evirescere.

Hic Jobi verba male ad metaphoricam resurrectionem detorqueant.

divinae cum translata resurrectione ad statum minime caelestem, sed morti ac laboribus obnoxium. Quid, quod illa Dei visio, dies novissimus, secunda cuius circumductio, illaque tam enucleata sui ipsius assertio, non ferunt textum hunc de alio quam de vere ac proprie resurrectionis mysterio sine audacia nota exponi? Profecto ut rationem et multis unam leviter attingam, quale ditionem esse poterat, an Jobus ipse, non vero alius futurus esset, qui e sterquilinio in urbem ac florentem statum rediret? Porro non foret ad rem ille dicendi modus, qui tamen ad resurrectionem propriam asserendam opportunissimus est: non enim philosophi norunt regressum ejusdem prorsus rei a privatione ad habitum, ut Schola loquitur: quapropter appositisime a Jobo inductus est ille asseverationis modus, quo adstruere regressum illum divina fide sibi revelatum, quod sane tam discrete et expresse prompsit, ac si ex Christi predicantis ore, quidquid profuit, accepisset. Mirabile certe vaticinium est, ut evangelica potius expressio quam predictio prophetica videatur: « Redemptor, inquit, meus vivit, » vita scilicet aeterna, qua omnium decurrunt temporum differentias nihil successione admittens complectitur, ac proinde et modo me intuetur athletam suum pro palma certantem: ut licet in terra oppugner, nihil iacturae faciam, vivum adeptus iudicem, qui legitime pugnantem coronet.

IN NOVISSIMO DIE DE TERRA SURRECTURUS SUM. — Job certus est spe resurrectionis se consolatur et amat. Non abibit in aeternum hae colorum conversio diemque ac noctem alternatio: fixum est fore diem unam supremam, ubi de causis mortalium agatur, et qui insontes mala peccatorum in libertatem vindicentur. Fixum est, corpora non semper in tumulis decubitura, sed die illa superna excitanda, ut merito boni consulam carnis tabem qui ad immortalitatem novissimo die de terra surrecturus sum: merito patienter feram cuius dissectionem, qui rursus cute ipsa cum magifico splendore, ut corpus deest gloriosum, convestientium sum: neque male meum agitur, si modo nihil nisi foetidum, abjectum etmostum certum, qui non oculis mentis duntaxat divinitatem, sed huius oculis corporeis corpus cindidissimum atque puleherrimum Dei ac Redemptoris mei sum aliquando visurus. Haec communis semper fuit sanctorum expectatio: quam significat etiam Apostolus dicens *Phil.* iii, 20: « Nostra autem conversatio in caelis est; unde etiam Salvatorem expectamus Dominum nostrum Jesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostrae configurationem corpori claritatis suae, » ubi D. Hilarius lib. XVI *De Trinit.* legit, *nostra autem expectatio, quasi non sit aliud: »* metos in oculis expectatio, quae non est celestes efficiantur, et ejus corporealem pulchritudinem perfectissime intuentur. Recte idem Apostolus Tit. ii, 12, nos ad sanctitatem exhortatur, ut ad hanc spem avidiores erigamur: « Sobrie, et iuste et pie vivamus in

Sancti dicitur dum Christi adventum vel in morte rati et exspectant.

hoc saeculo, expectantes beatam spem et adventum gloriae magni Dei et Salvatoris nostri Jesu Christi, » quasi nemo sanete vivat, quin hac spe firmiter nitatur. Unde D. Hieronymus ad eum locum: « Qui pie, inquit, in hoc saeculo vivit, iuste beatam spem Christiane adventum expectat: sicut enim impietas magni Dei reformidat adventum, ita secura de opere suo et de fide illum pietas prestatur. Haec una spe de Christo Domino ad mundi finem venturo suas omnes miseras et extremas calamitates sanctissimus patriarcha Job consolabatur dicens: « Reposita est haec spes in sinu meo. » Scilicet nihil nos charius et certius habere credimus quam quod in sinu tenemus. In sinu ergo Jobus hanc immortalitatis spem repositam tenuit, quia vera certitudinem spem resurrectionis avide praegustavit.

Sed seiscitari lubet, unde hanc spem Jobus conceperit, quam se amanter in sinu recondit? Opportune Anselmus Laudunensis ad hunc locum: *Sic*, inquit, *quod Redemptor meus vivit.* « Non ait Conditor, sed Redemptor, eum aperte denuntians, qui postquam omnia creavit, de captivitate passionis sua nos redemit. » Scilicet Jobus dum se redemptum Christi Dei passione attentius contemplantur, ex hoc magno beneficio sibi non merenti concessio futurae resurrectionis donum auspicio sperat. Multo tunc alias id credendi et sperandi rationes. Eloquenter atque subtiliter Eusebius Emisenus haec super re ita philosophatur hom. 1, ad illud Symboli: *Carnis resurrectionem*, dicens: « Deliberatum ac propositum Deo est, ut facturam subjecti sibi hominis semper in melius pro exerecende bonitatis sua virtute promoveat: novum facit, perditum renovavit, et cui primum imaginem suam dedit, in saeculum se ipsum pro eo tradidit: ut cum jam tanta perceperis, per ea que agnoscis praestita, discas sperare promissa, et spem rebus nutrias (attentius excipie qua subdit solerti expansione dignissima) et de consequendis ea que jam se consecutus interroges, ac perceptorum experimentum proficiat tibi in testimonium sperandum; ac si jam attributa beneficia pro retribuendum fidei iussoribus habes, ac Dei tui praeritam presentemque bonitatem quasi futurorum teneas cautionem: scilicet qui nihil fuisse sub initis tuis, exinanita licet sint corporis semina; in nullo tamen cinis vastus antiquo contradit artific: quia materia reparabilis benefici olim auctoris potentiam recognoscit; et prius beneficium quasi dato pignore ad ulteriora benevolentius excilat. » Jam attributa aut natura ad gratie beneficia pro retribuendum fidei iussoribus habe: creationis aut redemptionis gratia sit beneficiorum deinceps accipiendum fidei iussor, ubi erga te exhibitam olim beneficentiam quasi futurum tene cautionem, et primum beneficium sit, opulentis reliquorum obes. Hinc Jobus ex redemptionis etiam dono beate denuo resurrectionis prerogativam sperat; indeque erecta spe

pie praesumit, quod in consummatione temporis corpus de favillarum suarum semine renasceretur: nam quidquid aeternitatis sub prima origine deputatum est, etsi excessi et vita, non omnino perit in natura; et quod deputatur in specie conspectum, in spe tenetur absconditum: et qui est plasmatus in corpore, ut spiritum quem non habebat acceperit, sine dubio et quem accepit conditionis beneficio nova Conditoris et Redemptoris gratia reddendus est. Ubi expendit cum Emiseno, quomodo primum beneficium dicatur *fidei iussor et cautio accipiendum*; et simul nota Jobum hanc spem in sinu repositam habuisse; quo in loco laborum praemia et mercedis reponuntur, juxta illud Christi Domini Luc. vi, 38: « Mensuram bonam, et conferentem, et cogitantem et superfluentem dabunt in sinum vestrum. » hanc enim spem beatitudinis pro sua beatitudine Jobus reputabat, et dum se sperabat in extremo iudicio a Christo Domino coronandum, iam se in hac vita quodammodo coronatum sentiebat.

In hunc sensum D. Paulus Christum Dominum in patria videndum tam ardentem et firmiter sperabat, ut cum iam videre et cum illo regnare sibi videretur *Eplos.* ii, 4: « Deus, autem, inquit, qui dives est in misericordia, etc., convivicavit nos Christo, et concessitavit, et condere fecit in coelestibus in Christo Jesu. » Adhuc futurum resuscitandum et collocandum in throno gloriae, iam se ob certitudinem spei suae resuscitavit et collocatum inter coelestes dives existimabat: et cum adhuc inter innumeras huius vite miseras versaretur, iam se inter immensas aeternae beatitudinis delicias versari arbitrabatur: quod D. Gregorius lib. XXXI *Moral.* cap. xv (alias xxiv) eleganter expendens: « Tunc Paulus, inquit, fortasse in carena versabatur, cum se condere Christo in coelestibus testaretur: sed ibi erat, ubi ardentem iam mentem fixerat, non illic, ubi illum necessario pigra adhuc caro retinebat. » Et statim de iusti adventum magni Dei firmissime sperantibus: « Sic sciunt, inquit, praesentis vite heri carere, ut per spei certitudinem noverint iam se ad alta pervenisse. » Igitur Christum Dominum in extremo iudicio venturum, et servos suos aeterna beatitudine donaturum, nemo iustorum est qui firmiter non speret; unde Apostolus *Colos.* i, 27, Christum appellat *spem gloriae*: « Christus, inquit, in nobis spes gloriae: » quia omnes aeterna gloria fructuri Christum Dominum ut aeterna gloria auctorem donatoremque constantissime et ardentissime expectant: imo in hac spe gloria non minus quam in ipsa gloria exsultant, juxta illud *Rom.* v, 2: « Per quem gloriamur in spe gloriae: » quamvis enim spes beatitudinem excludat, quia *Prov.* xiii, 12 « cum differat affligit animam; » tamen haec ita animam exhilarat, ut quodammodo beate et gloriosum reddere videatur.

D. Paulus in hac spe multus, totam rorum universitatem in medium adfert, quam et ait arden-

Jos ita haec ut huiusmodi dicitur in loco ubi in versari putat.

Spes gloriae quodammodo gloria est.

Tota resur-

Spes resurrectionis est vita salubris et aeterna beatitudo.

Priora beneficia pro retribuendum fidei iussoribus habes.

fissimo quodam desiderio videndi Christum Dominum ad terras venturum, et sua cuique premia aut supplicia redditurum, inflammari Rom. viii, 19: « Expectatio creaturæ revelationem filiorum Dei expectat, quia et ipsa creatura liberabitur a servitute corruptionis: scimus enim quod omnis creatura ingemiscit et parturit usque adhuc. » Ubi hujus desiderii seu expectationis magnitudo tripliciter commendatur, primo, quia non dicitur: *Creatura expectat*; sed *expectatio creaturæ expectat*, quasi ipsa creatura non sitaliquid quam pura quædam expectatio, sicut David *Psalm. xxxviii, 8*: « Et substantia, inquit, mea apud te est; » ex Hebræo legi potest, *expectatio mea apud te est*, quasi tota Davidis substantia ex sua expectatione conflata, seu cum sua expectatione coincidere videretur. Secundo, ex causa finali expectationis, ut scilicet liberetur a servitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei: quantum enim malum servituti, et quantum bonum libertas, tantum est omnium creaturarum desiderium exeundi a servitute et transeundi ad libertatem, quod in secundo Christi adventu contenturæ se sperant; cum enim omnes fuerint propter hominem, sicut cum homine servo et corruptibili serviunt et corruptuntur, ita cum homine libero et immortalitate libertate et immortalitate donabuntur. Tertio, ex affectu, quia « ingemiscit et parturit: » sic enim loquitur Apostolus, non quod spiritum aliquod a terra et a celo editum audierit ipse, sed ut futurorum bonorum declarem immensitatem, et desiderium quod habet, ut a malis presentibus liberetur: ita Chrysostomus *Hom. 14*, in hunc locum. Tanta est enim hujus expectationis efficacitas, ut gemitus et dolores parturientis in omnibus creaturis suscitare videatur non solum ad breve tempus, sed ab initio mundi usque adhuc, et hinc ad extremum iudicium duraturos; utiles tamen et juvenidos, nam sicut ex dolore partus sequitur gaudium *Jouan. xvi, 21*, « quia natus est homo in mundum: » ita ex illa anxietate desiderii felicitas lætitiæ subsequitur, quia veniens iterum in hunc mundum Christus Dominus senescentem renovabit.

Mandi **revelatio** **in die** **ultima.** Hoc utique desiderio insito et innato, quo unaqueque res suum appetit bonum, omnis creatura, etiam insensibilis, Christum Dominum desiderat et prestolatur, ut S. Chrysostomus, Theodoretus, Theophylactus et alii, quos citant et sequuntur expositores, interpretantur. « Non solum autem illa (addit Apostolus *Rom. viii, 23*) sed et nos ipsi primitias spiritus habentes, et ipsi intra nos gemimus, adoptionem filiorum Dei expectantes, redemptionem corporis nostri; » nec immerito, nam si apostoli primævæ in Ecclesia sanctitatis coryphæi aliique insigniores justitiæ cultores majora lucra ex secundo Christi adventu quam cæteræ creaturæ sensus rationisque expertes reportabunt, cur majori illius desiderio non accendantur? unde merito D. Paulus exemplo aliarum creaturarum

secundum Christi adventum avidissime expectantium confundit homines, si qui sunt, parvo ad hunc adventum desiderio excitati, ut D. Chrysostomus *Hom. 14*, ad hunc locum recte observat: « Vides, inquit, ut audirem pudefaciat? ne creatura efficiare deterior: si enim creatura hoc facit, multo magis convenit te, qui ratione præditus ornatusque es, hoc ostendere. » Digni plane pudore sunt, qui cæteris creaturis, etiam inanimatis, Christum Dominum appetentibus ac desiderantibus, ipsi non appetunt, non desiderant: imo non pudore tantum, sed etiam supplicio; unde Venerabilis Blosius, auctor illuminatissimus, in *Monti spirit.* cap. xiii, refert ex *Retel. S. Brigittæ* in altera vita esse quoddam purgatorium, in quo detinentur et torquentur, qui ex hac vita emigrant sine perfecto desiderio videndi Christum ejusque presentia fruendi. Neque solum ex parte aliarum creaturarum, sed etiam argumento supernaturalium bonorum, que in hac vita post primum Christi adventum possidentur, excitari debent homines ad bona supernaturalia, que in patria post secundum Christi adventum promittuntur: sic enim excitabantur apostoli « primitias spiritus habentes, » seu ex primitiis spiritus, quas habebant, ut intra seipos gererent, et ad cælestia bona per Christum reducem suscipienda anhælerent. Quod D. Chrysostomus citatus recte expendens: « Quamvis, inquit, saxeus quis sit, que data jam sunt ea sufficiunt, ut illum excitent et a presentibus abducant, et ad futura velut alis subnixum traducant; duplici quidem de causa, partim quod magna ea sint que data sunt, partim quod vel tot tantaque ea primitiæ sint. Si enim primitiæ tales ac tantæ sunt; cogita, ipsa tota res quanta esse debeat: » ita D. Chrysostomus aliquibus verbis paululum immutat, ut majori cum claritate proponatur. Quisquis igitur tam multis donis supernaturalibus post primum Christi adventum in exilio fruatur, cur majori desiderio non appetat illos immensos gloriæ cumulos post secundum Christi adventum in patria obtinendos? siquidem bona supernaturalia, que in hac vita prælibantur, quanta quanta sint, primitiæ quædam sunt ad illam immensam supernaturalium bonorum uberitatem, quibus beati in patria perfruentur.

28. QUARE ERGO NUNC DICITIS: PERSEQUAMUR EUM, ET RADICEM VERBI INVENIAMUS CONTRA EUM? — Apte innectuntur hæc verba cum præcedentibus, q. d. Cum Redemptor et iudex mortalium, in quo, e. p. postui, omnia discussurus sit, quomodo in me conspiratis aientes: Infestemus Jobum, et quem criminum minime convincimus, in verbis capiamus? Familiare est infestatoribus insontium verba observare, an quid minus expensum excidit quod illi arripiant, et in accusationis argumentum convertant: sic impli de pio in *Sop. ii, 17*: « Videamus, inquit, si sermones ejus veri sint: » sic *Luc. xx, 20*, sacerdotes scribæ Jesum « obscur-

Prodeat homines duntaxat. C. s. ad. tum non d. s. i. rare.

Verborum similitudo maxime in aulis frequentis.

Radix verbi quid.

Verborum deceptio et dissimulatio socialitatis humane indicia.

Verborum similitudo maxime in aulis frequentis.

vantes miserunt insidiatores, qui se justos simulant, ut caperent eum in sermone, » ejus opera vituperare nequibant. Radicem autem verbi appellant principium insimulandi e verbo apprehensum, id est fundamentum, subjectum et occasionem insectandi Jobum verbis et rationibus, etiam falsis et calumniosis; non quod amici sic loquerentur in actu signato, sed in exercitio, nam de facto sic se gerebant, ac si verbis condixissent se ita facere decrevisse: ita Tirinus et Joannes a Jesu Maria. Repugnat sane viro bono istiusmodi omnis in sermone deceptio et dissimulatio, quam tamen nimium sepe adhiberi tum communis omnium opinio tum experientia ipsa declarat. Vulgo nominant *curialia* verba, que ad omnem benevolentiam et humanitatem composita, et quodam quasi orationis melle et saccharo lita atque delibata videntur, cum felle amaro cor et pectus liveant; unde fit ut plerique omnes, qui mundo ut imperioso domino servant, si quando in certum veniunt communemque congressum, timeant insidias mutuas, nec aliis se oculis intueantur nisi ut blandos simulatores, qui fronte et ore officiosissime decipiant, et eventulent pietate tentoria linguæ. Eam fraudem in aulis principum ut in proprio tabernaculo ponit Ausonius, qui scribens ad Symmachum de aula imperatoris: « In comitatu, inquit, qui frontes hominum aperit mentes legit. » Sed is nevus patet omnino latus, et de plurimis jam dici potest illud Moschi *Idyl. 1*:

Κακὰ εἴρηται, ἴδῃ γὰρ ἄνθρωπον.
Mala mens, at dulcis verba.

Ahuc elegantius describit illos coronatus Hebræorum Poeta *Psalm. lvi, 22*: « Divisi sunt ab ira vultus ejus, et appropinquavit cor illius: » est expressa imago simulationis: Vultus, inquit, disjungit ab ira, placidus, humanus, graciosus, amicitie notis pictus, ad blanditiam iustitice amatus, sed cor ipsum ad malitiam et fraudem accessit; unde S. Hieronymus sic veritit ex Hebræo, *nitentis halyro os ejus; pugnabit autem cor illius*. Vultus ergo divisus ab ira, cor in ira, candor in fronte, sepiæ in corde. Mirum oris et pectoris dissidium nature corruptio, gratiæ labes et insigne probrum humanitatis.

David alio loco magna orationis gravitate et heroico sonitu vitium hoc insequitur, et in primis istiusmodi simulationi *labia dolosa* attribuit *Psalm. iii, 3*, que Symmachus dicit *hæricen*, hoc est molliæ et delicatæ, que ad fictæ humanitatis voculas blandissime et dolosissime accommodantur. Sed in Hebræo *et labia divisionum*, que nimirum a corde longissime disjungantur, ut homines intelligamus non veros, nec sinceros, sed duplices et geminos Proles, quorum intus animi sensus mirifice a sermone dissentiat; quod ostendunt ea que proxime pius Vates adiungit, ita enim habet: « Labia dolosa in corde et corde locuti sunt, » quorum sensum Symmachus illustrat sua

versione cum ait, *in καρδίᾳ ἄλλῃ καὶ ἄλλῃ, in corde alio atque alio*, hoc est duplici, quales pingit apostolus Jacobus cap. i, 8, « duplices animo; » et quibus Ecclesiasticus ait cap. ii, 14: « Væ duplici corde. » Sunt igitur *labia divisionum*, que os a corde animoque dividunt; præterea *divisionum*, quod ipsum cor partivntur, et ex uno duo faciunt: nam cum sermo sit homini concessus ad arcinios animi sensus patefaciendos, cum plium cor significat et cuncti imbutur benevolentia, que vere tamen non reprobatur, jam cor genuinum efficit; alterum fictum et blandiloquentia adumbratum; alterum verum, quod in pectore continetur. Hujusmodi hominem veteres dicebant *simium fucatan*, ascitiis coloribus et ornamentis obducunt; item *Mercurium ἀγορεύωντα, bifrontem*, qui aliud ante post aliud præ se ferat. Res hæc fœda semper et indigna visa fuit etiam ethnicis, unde Theognis istiusmodi simulatores *κλέιδωτας*, id est *fucatos* sive adulterinos vocat, et moeret velis remisque fugiendos: plura de his vide superius ad cap. vi, 18 annotata. Non sine causa igitur tragico Oseas istiusmodi hominibus ut desperatis lessum hunc canit cap. xiii, 12: « Colligata est iniquitas Ephraim, absconditum peccatum ejus: » optissima est pii vatis similitudo: Anima, inquit, veors interiora corde animique malitiosus colligitur in sarcinam, et adstrigunt, ne pateant, ne videntur; involueris ea nullis obtegat, dissimulat, frandas et obscenas cogitationes, improba consilia, proposita rationi et Numini adversa integumentis simulationis et oppanso velamine conatur obtere. Quid igitur illa fiet? subdit Oseas: « Dolores parturientis venient ei: » illucescet aliquando ille dies, cum illa tecla et studiosissime cooperta in apertam lucem proferentur; uterum fert illa incesta mens, et pariet liquando, et dolorem parturientis angoremque presentiet, cum non alia erit obstetrix quam Nemesis, et ferro armata Numinis justitia, de qua Job subdit:

29. FUGITE ERGO A FACIE GLADI, QUONIAM ULTOR **VERS. 29.** **INIQUITATUM GLADIUS EST: ET SCITOTE ESSE JUDICIUM.**

— *Gladius* melonymice est supplicium, quod criminatibus suis frudentis, qui ipsum in verbo capere satgebant, præcaveri debere Jobus monet; *facies autem gladii* hebraica phrasi idem est quod presentia gladii, id est ire et vindictæ divine, q. d. Cessate insultare mihi si non amore Dei aut mei, saltem terrore iudicii et ultionis divine: licet enim modo impune mihi obloquimini, sed non impune ferelis, cum ad iudicium evocati cogemini rationem verborum reddere. Ad vitandum certe et aversandum illud malevolentie vitium satis est scire, pollens Numen odio plusquam vatinnio illud prosequi, et ponitum velle. Clare D. Paulus *Rom. i, 30*, cum describeret concelsatores, qui stolidæ et impudentæ se in omne maleficium ingurgitant, detractores et subdolos illius impostores vocat *θεορρηγῆς, Deo odibile*, a quibus abhorret Deus, vel, ut D. Cy-

Labia dolosa sunt divisionum.

Fucatan se duplex facies dicit.

Gladius pro sup. plinio vel frustica.

Deo odibile, Deo odibile.

prianus verit, *Deo abhorrentes*. Illius odii plures cause proferri possunt, ut quod oppugnant charitatem, et Spiritum divinum contristent : quod legi Dei maleiose derogent : Qui enim detrahit fratrum detrahit legi, inquit D. Jacobus *Epist. IV, 11*, quod invidie injustitiaeque sint patroni et inhumanitatis officines : quae vita maxime Numinis bonitati repugnant, quod in eos linguam exacuunt, et singulari malevolentia insequantur, quos ille ob pios mores sanctimoniamque diligit, et sinu fovet, et presidio suo dignatur. Plato sane illud gravissime in *Minoe* : « Indignatur, inquit, Deus, cum quis eum vituperaverit, si sibi sit similis, » videlicet hominem probrum : forte legerat illud Dei oraculum *Exod. xxii, 28* : « Diis non detrahes, » quo Deus mentem in hac re suam voluntatemque significat ; sive per deos intelligat sacerdotem, sive reges et praesides aliorum, sive iudices, sive pios et religioni devotos, uno verbo, Dei amicos, Numini charos, caelum intuentes, et beatam felicitatem.

Gravis malefici Itaque solet atrocibus penis illud scelus ulcisci, et etiam hic interdum funesta morte expiare,

ut omnium temporum historiae declarant. Unum *corum altioris* adferam exemplum. Donatus quidam Afer natione, et presbyter Ecclesiae Mediolanensis, cum in frequenti convivio positus memoriae D. Ambrosii detraheret, aspernantibus omnibus et aequilium lingue mirantibus, vulnere gravi derепente percussus, alienis manibus ductus est, non sine omnium metu et admiratione. Quod idem contigisse Maurano episcopo Bolitano Paulinus in *Vita S. Ambrosii* memorat. Multo sane graviore post haec vitam penas dabunt, qui hic piis hominibus maledixerint : nam in primis S. Paulus gravissime pronuntiat I *Corinth. vi, 10*, maledicos regnum Dei non possessuros : sanctus vero Joannes *Apoc. xx, 10*, ait mittendos in stagnum ignis. O severitatem punientis Dei et deplorandam hominum calamitatem ! In hoc stagno fluctuantis et undantis ignis conscelerati detractores, maledici, audaces et infandi, coelo exclusi, ut ranae informes, ut monstroscos pisces, ut marini dracones, squamis hirti, ore fœdi, et edentuli natabunt, et in tempus sempiternum cruciabuntur.

CAPUT VIGESIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Sophar verbis Jobi commotus, correptionem quidem ipsius se dicit auditurum, sed sententiam deinde suam prolaturum. Ex eo igitur quod solent impii justo Dei iudicio gravissime puniri, et fortunis omnibus everti, itaque Jobo jam contigerat, concludit Sophar, sed male, Jobum impium fuisse, et suis sceleribus eas sibi penas accersivisse.

1. Respondens autem Sophar Naamathites, dixit : 2. Ideo cogitationes meae varie succedunt sibi, et mens in diversa rapitur. 3. Doctrinam, qua me arguis, audiam, et spiritus intelligentiae meae respondebit mihi. 4. Hoc scio a principio, ex quo positus est homo super terram, 5. quod laus impiorum brevis sit, et gaudium hypocritae ad instar puncti. 6. Si ascenderit usque ad caelum superbia eius, et caput eius nubes tetigerit : 7. quasi sterquilinum in fine perdetur : et qui eum viderant, dicent : Ubi est ? 8. Velut somnium avolans non invenitur, transiet sicut visio nocturna. 9. Oculus, qui eum viderat, non videbit, neque ultra intuebitur eum locus suus. 10. Filii eius atterentur egestate, et manus illius reddent ei dolorem suum. 11. Ossa eius implebuntur vitis adolescentiae eius, et cum eo in pulvere dormient. 12. Cum enim dulce fuerit in ore eius malum, abscondet illud sub lingua sua. 13. Parcet illi, et non derelinquet illud, et celabit in gutture suo. 14. Pannis eius in utero illius vertetur in fel aspidum intrinsecus. 15. Divitias, quas devoravit, evomet, et de ventre illius extrahet eas Deus. 16. Caput aspidum suget, et occidet eum lingua viperæ. 17. (Non videat rivulos fluminis, torrentes mellis, et butyri.) 18. Luctus quos fecit omnia, nec tamen consumetur : juxta multitudinem adventionum suarum, sic et sustinebit. 19. Quoniam confringens nudavit pauperes : domum rapuit, et non aedificavit eam. 20. Nec est satiatus venter eius : et cum habuerit quae concupierat, possidere non poterit. 21. Non remansit de cibo eius, et propterea nihil permanebit de bonis eius. 22. Cum satiatus fuerit, arctabitur, astuabit, et omnis dolor irruet super eum. 23. Utinam

impleatur venter ejus, ut emittat in eum iram furoris sui, et pluat super illum bellum suum. 24. Fugiet arma ferrea, et irruet in arcum aereum. 25. Eductus, et egrediens de vagina sua, et fulgurans in amaritudine sua : vadent et venient super eum horribiles. 26. Omnes tenebrae absconditae sunt in oculis ejus : devorabit eum ignis, qui non succenditur, affligetur relictus in tabernaculo suo. 27. Revelabunt caeli iniquitatem ejus, et terra consurget adversus eum. 28. Apertum erit germen domus illius, detrahetur in die furoris Dei. 29. Haec est pars hominis impii a Deo, et haereditas verborum ejus a Domino.

Vers. et 2.

1 et 2. RESPONDENS AUTEM SOPHAR NAAMATHITES DIXIT : IDEIRCO COGITATIONES MEAE VARIE SUCCEDUNT SIBI, ET MENS IN DIVERSA RAPITUR. — Septuaginta vertunt, *ἡρώδων δὲ Σωφάρ ἡ Μινωίος λέγει*. — *Οὐκ ἔσται βροχιδυμένων ἀντιπρὸς ἐν ταῖς, καὶ ἐπὶ σπινθηρῶν ἢ καὶ ἔργῳ*, excipiens autem Sophar Minos dixit : Non sic putabam contradicere te his, et non intelligitis magis quam et ego ; quibus verbis Sophar Jobum arguere videtur impudentiae, tanquam manifeste repugnet veritati ; aut saltem notare stupiditatis, quod rationes adeo claras a se et sociis allatas non intelligat. In Hebraeo aut verbum haec ita sonant, *propterea cogitationes meae reducunt me, et quidem ob accelerare meum in me* ; vel ut alii, *ob festinationem meam in me* ; quidam, *propter hoc festinatio mea in me est*, quod eodem redit ; ut videlicet Sophar significet se ideo Jobi sermonem interrompere, ne in tam longo ejus discursu sibi excidant ea ad quae respondendum erat : quapropter voluit accelerare responsum. Quia vero Jobus in fine capituli praecedentis horribilia quaedam quasi minitudo ingesserat de divino iudicio, et de ultore gladio, commotus est gravior Sophar, et curam aestu in alias atque alias cogitationes impulsus : aderant quippe plurimae perturbationum cause, primum indignatio, quod Jobus in illos tam esset libere locutus, et illorum exprobrasset captiosum animum et inclementem ; et qui sibi ambicioso spiritu consilium et intelligentiam arrogarent ; deinde timor, ne verum esset quod in extremo capite dixerat, eum iudicium esse praediceret et gladium ultorem, qui supplicium exigat a sonibus, quales ipsi tametsi obscurius indicabantur a Jobo. Hic timor nonnihil conscium commovebat animum, et in tristes trahebat cogitationes, quia et sapientem antea cognoverat Jobum, neque propter morum innocentiam indignum, quem Deus altioribus disciplinis imbueret, et ipse hominis habitus, aut cum sileret, paulo antequam verba loqueretur prophetica, et divino illustraretur oraculo ; aut ipso verborum sono et nova forma dicendi aliquid portendebat illum accepisse divinitus. Sed illud quoque cogitare poluit Sophar, haec verba potius esse somniantis aut delirantis hominis, quam ejus quem spiritus allavisset divinus : quare varie illius mentem versabant cogitationes, quas sibi vicissim succedebant, et aliae ab aliis vicissim pellebantur, dubitabat enim an fides habenda esset verbis hominis, in quo mens et iudicium parum viderentur habere

constantiae, et huc inclinabat animus. Deinde succedebat alia cogitatio, quae non indignum putabat Jobum, cui in re tam gravi fides haberetur ; et ab hac aut pellebatur aut nutabat superior cogitatio. Ceterum quid in hoc cogitationum aestu staterit, ipse sequenti versu edisserit :

3. DOCTRINAM QUA ME ARGUIS AUDIAM, ET SPIRITUS INTELLIGENTIAE MEAE RESPONDEBIT MIHI ; — in Hebraeo est, *castigationem ignominiae meae audio*, id est castigationem meam ignominiosam, sive ignominiam plenam, et cum probro ac dedecore meo conjunctam : audiverit quippe probra (ut ipse quidem interpretabatur) quae Jobus in socios ejus dixerat, quae sibi attribuit propter societatem. Et spiritus ab intelligentia mea respondebit mihi, id est, mens, animus, cogitatio, intellectus subministrabit mihi abunde quod ad objecta respondeam. Post longam itaque dubitationem, et consultationem item longam secum aut etiam fortasse cum aliis ejusdem spiritus atque consilii sociis, tandem statuit Sophar verborum seu vaticinii Jobi nullam habendam esse rationem, neque deserendam intelligentiam, quam domo secum attulerat, et adhuc animo retinebat ; atque ideo affirmat auditurum se quod Jobus aut dicat aut velit ; dubiorum tamen solutionem et lucem sumendam esse non ab eo quod docuisset Jobus, sed ab eo quod sua sibi mens et intelligentia suggereret, quasi illud quidquid esset a meliori iudicio foret, et a majori sapientia proferretur. Quare disputationem orditur non ab ea doctrina quam proxime acceperat a Jobo, sed ab illa quam in Idumaeorum scholis ante didicerat, et quam a majoribus haustam confirmarat demon, quia ea ad desperationem et blasphemiam facilius putabat adactum iri Jobum : ita Sanctius.

4 et 5. HOC SCIO A PRINCIPIO, EX QUO POSITUS EST HOMO SUPER TERRAM, QUOD LAUS IMPIORUM BREVIS SIT, ET GAUDIUM HYPOCRITAE AD INSTAR PUNCTI. — Hic hic Sophar communitur sibi cum amicis sententiam ; nempe impiorum in hac vita certissimam ruinam, neque illorum felicitatem et gaudium esse diuturna. *Laudem* impiorum appellat statum florentem, honoribus et opibus ornatum, a quo laus mortalium multa petitur ; *hypocritam* vero hominem vocat impium, qui impietatem celat, seseque apparentis Dei cultus imagine convellit, quod ad Jobum dirigi videtur, quia pietatem ingeniose simulasset, Deusque animum impium acerbo supplicio prodidisset. Quod ad ipsam at-

Sophar tantum sapit in sententia.

Vers. 4 et 5.

Laudem tantum praestata florant.